

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 27 ΜΑΪΟΥ 2013 - ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.1. Επειδή βλέπουμε ότι κάθε πόλη-κράτος είναι ένα είδος κοινότητας και ότι κάθε κοινότητα έχει συγκροτηθεί για χάρη ενός αγαθού (πράγματι όλοι κάνουν τα πάντα για χάρη εκείνου που θεωρείται ότι είναι αγαθό), είναι φανερό ότι όλες οι κοινότητες αποβλέπουν σε κάποιο αγαθό. Και μάλιστα αυτή που είναι ανώτερη από όλες και περικλείει όλες τις άλλες αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά. Και αυτή είναι η κοινότητα που ονομάζεται πόλη ή πολιτειακώς οργανωμένη κοινότητα. Όμως επειδή η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, όπως όλα τα πράγματα που το καθένα τους είναι ένα όλον, αποτελούμενο όμως από πολλά μέρη, είναι φανερό ότι πρώτα πρέπει να ψάξουμε να βρούμε τι είναι ο πολίτης. Γιατί η πόλη είναι ένα σύνολο από πολίτες. Επομένως πρέπει να εξετάσουμε ποιον πρέπει να ονομάζουμε πολίτη και ποιος είναι ο πολίτης. Πράγματι, για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης διατυπώνονται πολλές φορές διαφορετικές μεταξύ τους γνώμες. Δηλαδή δεν υπάρχει μια γενική συμφωνία για το περιεχόμενο της λέξης πολίτης. Κάποιος ενώ είναι πολίτης σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα, συχνά δεν είναι πολίτης σε ένα ολιγαρχικό πολίτευμα.

B.1 Ο συλλογισμός του Αριστοτέλη που αποδεικνύει ότι η πόλη είναι η τελειότερη μορφή κοινωνίας και αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά.

Σε αντίθεση με τα Ηθικά Νικομάχεια, όπου ο Αριστοτέλης χρησιμοποιούσε γενικά επαγωγικούς συλλογισμούς, παρατηρούμε ότι σ' αυτή την ενότητα κάνει χρήση **παραγωγικού συλλογισμού**. Ξεκινάει, δηλαδή, με μια γενική πρόταση κι έπειτα προχωρεί στην εξέταση των επιμέρους περιπτώσεων. Έτσι, με την έκφραση «πᾶσαν πόλιν» ξεκινά από τα γενικά και θέτει σε οντολογική προτεραιότητα το σύνολο, δηλαδή την πόλη, έναντι του ατόμου. Κατά βάθος πίστευε ότι είναι «κατὰ φύσιν» να αναφερόμαστε πρώτα στα κοινά, στα γενικά θέματα, και ύστερα να περνούμε στα ειδικά, στα επιμέρους ζητήματα («τὰ περὶ ἕκαστον ἴδια»).

Επιπλέον, η χρήση του ρήματος «ὀρώμεν» υποδηλώνει ότι ο φιλόσοφος στηρίζει τα λογικά του επιχειρήματα στην παρατήρηση της αντικειμενικής πραγματικότητας και στην εμπειρία. Το επιχείρημα που χρησιμοποιείται συγκεκριμένα για την απόδειξη ότι η πόλις- κράτος είναι ανώτερη μορφή κοινωνίας που αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά είναι το εξής:

1^η προκείμενη: κάθε πόλη είναι μια κοινωνία - μορφή κοινωνικής συνύπαρξης
«Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὀρώμεν κοινωνίαν τινὰ οὕσαν»

2^η προκείμενη: κάθε κοινωνία αποβλέπει σε ένα αγαθό
«πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν»

3^η προκείμενη: η πόλη-κράτος είναι ανώτερη μορφή κοινωνικής συνύπαρξης, γιατί εμπεριέχει όλες τις άλλες μορφές κοινωνίας
«ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας»

Συμπέρασμα: η πόλη-κράτος αποβλέπει στο ανώτερο από όλα τα αγαθά
«τοῦ κυριωτάτου πάντων»

B.2. Ο Αριστοτέλης μας πληροφορεί ότι πριν εξετάσει την έννοια του πολιτεύματος, χρειάζεται πρώτα να ασχοληθεί με την έννοια της πόλης. Επειδή όμως η πόλη ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων, πρέπει στο σημείο αυτό να ερευνήσουμε την έννοια του πολίτη, για τους εξής λόγους:

- Η πόλη όπως αναφέρθηκε, ανήκει στην κατηγορία των σύνθετων πραγμάτων (τῶν συγκειμένων). Για να αναλύσουμε λοιπόν την συγκεντρωτική έννοια της πόλης είναι ανάγκη πρώτα να εξεταστεί ο πολίτης που είναι μέρος της, μὲν τῆς. Για να εξάγουμε λοιπόν, σωστά πορίσματα ὅσον αφορά το ὅλον, θα πρέπει πρώτα να επικεντρωθούμε στο μέρος.
- Η ἴδια ἡ έννοια του πολίτη δεν είναι ἀπόλυτα ξεκάθαρη. Δεν ὑπάρχει συμφωνία για το περιεχόμενο της λέξης (Καὶ γὰρ ὁ πολίτης ἀμφισβητεῖται πολλάκις), καθὼς ὁ πολίτης του δημοκρατικοῦ πολιτεύματος διαφέρει ἀπὸ τον πολίτη του ολιγαρχικοῦ. Κριτήρια για την ἀπόδοση της ιδιότητος του πολίτη μπορεί να ἦταν κατὰ περίπτωσιν, ἡ καταγωγή, το εἰσόδημα, το εἶδος της ἀπασχόλησης. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη πολίτης δεν θεωρεῖται ὁ κάτοικος σε ἓνα μόνιμο τόπο, οὔτε αὐτός που εμφανίζεται ὡς ἐνάγων ἢ ἐναγόμενος στα δικαστήρια. Ἀντιθέτως θεωρεῖται ἐκεῖνος που συμμετέχει στη βουλευτική και δικαστική ἐξουσία (πολίτης δ' ἀπλῶς κρίσεως καὶ ἀρχῆς)

Ο Αριστοτέλης χρησιμοποιεί την αναλυτική μέθοδο για να ερευνήσει το θέμα του πολίτη, αφού η πόλις- κράτος αποτελείται από πολίτες. Η σχέση που συνδέει τον πολίτη με την πόλη είναι μια σχέση αμφίδρομη και διαλεκτική. Ο πολίτης είναι δηλαδή ένας φορέας εξουσίας που με τα δικαιώματα, που έχει, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη λειτουργία της πόλης. Έχει υποχρεώσεις απέναντι σε αυτήν και στους φορείς εξουσίας της, που καθορίζονται από τους εκάστοτε νόμους.

Β.3. Κάθε όν, από τη στιγμή της δημιουργίας του, περιέχει μέσα του «δυνάμει» τη μορφή που θα πάρει, όταν ολοκληρωθεί η εξελικτική του πορεία και φτάσει στη φάση της τελειότητας, της ολοκλήρωσης. Η κατάσταση αυτής της μορφής είναι ο σκοπός – το τέλος κάθε όντος. Μια «τέλεια» οντότητα δηλώνει τη στιγμή της τελείωσης, της ακμής, της ολοκλήρωσης. Η πορεία για την κατάκτηση αυτής της μορφής λέγεται εντελέχεια (κίνηση προς το σκοπό έν+τέλος+ ἔχειν). Η φύση κάθε όντος είναι η μορφή που θα πάρει αυτό, όταν ολοκληρωθεί, όπως υπαγορεύεται από τις εκ γενετής καταβολές του.

Έτσι για παράδειγμα ο άνθρωπος βρίσκεται στην τέλεια μορφή του μετά την ενηλικίωση και πριν την τρίτη ηλικία, τότε που είναι ακμαίος, ώριμος και δημιουργικός. Το ίδιο συμβαίνει με την ανθρώπινη κοινωνία. Το πρώτο στάδιο της είναι ο οίκος, ο οποίος έρχεται να καλύψει βασικές φυσικές βιοτικές ανάγκες (συνύπαρξη ανδρός-γυναικός). Είναι η πρώτη πολιτική κοινότητα και κοινωνική ομάδα μέσα στην οποία εντάσσεται ο άνθρωπος. Σχηματίζεται με την ένωση ανδρός και γυναικός, επομένως η οικογένεια δημιουργείται από φυσική αναγκαιότητα. Σκοπός της είναι η διαίωνιση του είδους και η εξασφάλιση των βασικών τους αναγκών. Δεύτερο στάδιο είναι η κώμη, που έρχεται να καλύψει υψηλότερες καθημερινές ανάγκες (λατρεία θείου, απονομή δικαιοσύνης). Τέλος η πόλις είναι το τρίτο στάδιο και ο υψηλότερος τύπος κοινωνίας. Σ' αυτήν δεν διασφαλίζεται μόνο το ζήν (αυτό έχει ήδη γίνει από τα προηγούμενα στάδια) αλλά κυρίως το εὖ ζήν, η ευδαιμονία, με υπέρτατο αγαθό την αυτάρκεια. Αφού η πόλη είναι το τελικό – τέλειο αποτέλεσμα μιας διαδοχικά εξελισσόμενης πορείας, η πόλη-κράτος υπάρχει φύσει.

Ο Αριστοτέλης για να εκφράσει όλα αυτά χρησιμοποιεί τους εξής συλλογισμούς:

Συλλογισμοί που αποδεικνύουν ότι η πόλη-κράτος είναι φυσική ύπαρξη.

1. Οι πρώτες κοινωνίες (οικία-κώμη) είναι φυσικές υπάρξεις. Η πόλη-κράτος προήλθε από τις πρώτες κοινωνίες. Επομένως, και η πόλη-κράτος είναι φυσική ύπαρξη. (Ο συλλογισμός αυτός είναι ατελής γιατί στο αρχαίο κείμενο το πρώτο δεδομένο εισάγεται υποθετικά «εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωνίαι»).

2. Φύση είναι η ολοκλήρωση κάθε πράγματος. Η πόλη – κράτος είναι η ολοκλήρωση των πρώτων κοινωνιών. Επομένως, η πόλη-κράτος ως ολοκλήρωση είναι και φύση. (Ο συλλογισμός αυτός είναι πλήρης και στηρίζεται στη θεωρία του Αριστοτέλη για την εντελέχεια του όντος. Κάθε ον έχει μέσα του το σκοπό για τον οποίο γεννήθηκε και ανεξάρτητα από τη βούλησή του τείνει προς μια ολοκλήρωση. Η μορφή που προσλαμβάνει όταν ολοκληρώνεται η δημιουργία του, αποκαλύπτει και τη μορφή του).
3. Η αυτάρκεια είναι ο υπέρτατος φυσικός στόχος κάθε ύπαρξης. Η πόλις-κράτος συγκροτείται για την εξασφάλιση της επιβίωσης. Υπάρχει όμως για την εξασφάλιση της αυτάρκειας. Επομένως, η πόλη-κράτος είναι ένα φυσικό γεγονός εφόσον μόνο μέσα σ' αυτήν ο άνθρωπος μπορεί να επιτύχει ένα φυσικό του στόχο.

B.4. Η απάντηση βρίσκεται στο σχολικό βιβλίο σελ.178-9 από το σημείο «Θα συναντούμε συχνότατα τη λέξη πόλις στα Πολιτικά.....βρίσκεται έξω από την πόλη».

B.5.	Ενόραση:	ὁρῶμεν
	Σύσταση:	συνεστηκυῖαν
	Κατάσχεση:	περιέχουσα
	Σύγκλητος:	καλουμένη
	Κειμήλιο:	συγκειμένων
	Σκόπιμος:	σκεπτέον
	Ἀρχοντας:	ἀρχῆς
	Ἄφαντος:	φανερὸν
	Ρητό:	λέγομεν
	Ἀφιξη:	ἱκανὸν

Για τις παραπάνω λέξεις οι υποψήφιοι μπορεί να βρουν από το κείμενο και άλλες πιθανές λύσεις που αντιστοιχούν σε αυτές.

Αδίδακτο Κείμενο

Γ.1. Τίποτε δεν καταγγέλλεται λοιπόν, από κάποιους μετοίκους και υπηρέτες σχετικά με την αποκοπή των Ερμών, αλλά για κάποιους ακρωτηριασμούς άλλων αγαλμάτων που έγιναν προηγουμένως από νεαρούς μεθυσμένους για αστείο και ότι συγχρόνως αναπαριστάνονταν τα (Ελευσίνια) μυστήρια στα σπίτια από ασέβεια. Για αυτά κατηγορήσαν και τον Αλκιβιάδη. Και λαμβάνοντας αυτά υπόψη αυτοί που ενοχλούνταν κατά κύριο λόγο με τον Αλκιβιάδη, επειδή στους ίδιους ήταν εμπόδιο, ώστε να μην έχουν σίγουρη την αρχηγία των δημοκρατικών και νομίζοντας ότι αν εξόριζαν αυτόν, θα ήταν πρώτοι, (το) μεγαλοποιούσαν και φώναζαν ότι η αποκοπή των Ερμών και τα (Ελευσίνια) μυστήρια γίνονταν με σκοπό την κατάλυση της δημοκρατίας και ότι τίποτε από αυτά δεν έγινε χωρίς τη σύμπραξή του, αναφέροντας επιλογικά ως απόδειξη τις άλλες αντιδημοκρατικές παραβάσεις στην καθημερινή του ζωή.

Γ.2. τινάς

Ὕβριν

Οὔσι

Μάλα

ἐπαιτιῶ

Ὑποληφθεῖσι

Ἐξελῶεν

Βοᾶν

Ἔσται

Πεπράχθω

Γ.3.α. περί τῶν Ἑρμῶν: επιρρηματικός εμπρόθετος προσδιορισμός της αναφοράς στο μηνύεται

Ὑπὸ νεωτέρων: ποιητικό αίτιο που εκφέρεται εμπροθέτως με γενική στη μετοχή γεγενημέναι

Τά μυστήρια: υποκείμενο του ρήματος ποιεῖται (αττική σύνταξη)

Τὸν Ἀλκιβιάδην: άμεσο αντικείμενο στο έπαιτιῶντο

Δήμου: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική αντικειμενική στο καταλύσει

Αὐτοῦ: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική υποκειμενική στο παρανομίαν.

Γ.3.β. Ο υποθετικός λόγος του κειμένου είναι ο εξής:

Εἰ ἐξελάσειαν : υπόθεση

Ἄν εἶναι : απόδοση

Πρόκειται για πλάγιο εξαρτημένο υποθετικό λόγο που δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος, καθώς το δυνητικό απαρέμφατο της υπόθεσης ισοδυναμεί με δυνητική ευκτική ἂν εἶεν.

Επιμέλεια Απαντήσεων :

Για το ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ Μ.Ε.

Ρούβαλη Μαρία – Φιλντίση Μαρία